

Od elektrotehnike do svećeništva i filozofije

Uz 70 godina života p. Ivana Pála Sztrilicha

U Somboru, na sjeveru Bačke, rodio se 26. lipnja 1927. dječak kojem su dali ime dvojice rimskih mučenika što se toga dana spominju u kalendaru, Ivana i Pavla. Rođen u mađarsko–hrvatskoj sredini mali je Ivan Pál rastao i koristio prednosti tog narodnog i kulturnog pluralizma rodnog grada te je već u djetinstvu govorio tri jezika: mađarski, hrvatski i njemački (koji je, kako sam kaže, učio od njemačke djece na ulici). Osnovnu »pučku« školu i gimnaziju pohađao je u rodnom Somboru. Pri završetku rata (u prosincu 1944.) »osloboditelji« mu prekidaju školovanje i mobiliziraju sedamnaestogodišnjaka u Mađarski radni bataljun, a zatim prelazi u »normalnu« vojsku. Nakon demobilizacije, u prosincu 1945., nastavlja gimnaziju i maturira u lipnju 1947. godine.

Zbog ondašnjeg zakona da se svatko mora upisati na sveučilište svoje republike, upisuje se na »Građevinski odsek« Tehničkog fakulteta »Univerziteta u Beogradu«. Želio je zapravo studirati elektrotehniku, ali su mjesta za taj studij na sveučilištu već bila popunjena. No već u proljeće 1948. prelazi na Sveučilište u Zagrebu gdje studira na Elektrotehničkom odsjeku Tehničkog fakulteta. Završivši fakultet diplomira u prosincu 1953. godine i postiže diplomu inženjera elektrotehnike, smjer slabe struje. Kao mladi inženjer elektrotehnike dobiva mjesto asistenta na Institutu »Ruđer Bošković« u Zagrebu gdje radi do kraja listopada 1954. godine.

Kao student stupa u vezu s isusovcima u Palmotićevoj ulici u Zagrebu gdje redovito pohađa studentsku misu u 11 sati, a za duhovnog vođu odabire o. Egona Scheibela. Plod toga vodstva bila je odluka mladog inženjera da odabere svećeničko i redovničko zvanje te on 12. studenog 1954. stupa u novicijat Družbe Isusove u Zagrebu.

Stupanjem u Red počinje uobičajeni tijek isusovačke formacije: dvogodišnji novicijat, sedmogodišnji studij filozofije i teologije te napokon tzv. »treća kušnja«, jednogodišnji period intenzivnijeg i konačnog proučavanja Ustanova Reda, a posebno Duhovnih vježbi sv. Ignacija. Za svećenika je zaređen 29. srpnja 1962. Tu spada još i jedna godina (1964/65) kad je bio generalni prefekt đaka u dubrovačkom sjemeništu (među ondašnjim đacima bio je i današnji dubrovački biskup mons. dr. Želimir Puljić). U isto je vrijeme predavao na biskupskoj gimnaziji u Dubrovniku i to, uz tehnički odgoj i tjelovježbu, opću povijest »od stvaranja svijeta do Marije Terezije« – kako to sam uz smiješak voli istaknuti.

Budući da je Hrvatska provincija Družbe Isusove imala vlastiti institut za filozofiju i teologiju, morala se brinuti za što bolje profesore. Kako je u bivšoj komunističkoj državi sve do 60-tih godina bilo za isusovce gotovo nemoguće

dobiti putovnice za izlazak iz države, osobito se osjećao manjak profesora filozofije, jer nije u državi postojao crkveni filozofski fakultet. Kad su se, nakon pada Aleksandra Rankovića 1966. g. granice otvorile, poglavari su o. Ivana Pála Sztrilicha poslali u Rim da na Filozofskom fakultetu Gregorijane postigne filozofske akademske stupnjeve kako bi mogao postati profesorom na Filozofskom institutu u Zagrebu (koji ove godine spominje svoju 60. obljetnicu, a g. 1989. podignut je na razinu crkvenog Filozofskog fakulteta).

P. Sztrilich g. 1966. upisuje postdiplomski studij iz filozofije na Gregorijani i priprema doktorski rad. Tema doktorskog rada, što ga je izrađivao pod vodstvom profesora p. Filipa Selvaggia S.J., bio je problem beskonačnosti svemira u ondašnjoj sovjetskoj filozofiji. Ta je tema onda bila aktualna jer je za zapadni svijet, zbog jezične barijere, utjecajna sovjetska filozofija bila gotovo potpuno nepoznata. Doktorska rasprava pisana je njemačkim jezikom s naslovom »Das Problem des unendlichen Weltalls in der heutigen Sowjetphilosophie« i sadrži sedam poglavlja. Središnji je problem, kao što se vidi iz naslova, pojam beskonačnosti svijeta, koju je ondašnja sovjetska filozofija, a pod njezinim vodstvom i pritiskom, svaka filozofija komunističkog bloka, prihvaćajući nauk dijalektičkog materijalizma, pripisivala materiji. Glavne misli i rezultate svog istraživanja, autor je iznio u svom članku Pojam beskonačnosti filozofije u sovjetskoj filozofiji što ga je objavio u Obnovljenom životu g. 1971. (str. 98–112). Postigavši 11. veljače 1973. g. stupanj doktora filozofije, p. Sztrilich se vraća u domovinu i postaje profesorom filozofije na Filozofskom institutu D.I. u Zagrebu, što ostaje sve do danas.

Njegova izobrazba, i kao inženjera i kao filozofa, usmjeravala ga je na to da se bavi ponajviše filozofijom prirode i znanosti. Zato je i glavni predmet njegovih predavanja bila tzv. kozmologija ili filozofija materijalnih bića. Uz to je poučavao i niz srodnih predmeta, od logike, informatike, kibernetike, dijalektičkog materijalizma (dok smo se i time bavili) do povijesti filozofije srednjeg vijeka.

Uz svoj rad na spomenutom Filozofskom institutu (danas fakultetu) p. Sztrilich je tijekom devet godina (od 1973. do 1982.) po jedan semestar godišnje predavao filozofiju i na Vrhbosanskoj visokoj teološkoj školi u Sarajevu. Dvaput je još po jedan semestar bio gost predavač na isusovačkom Filozofskom fakultetu u Münchenu.

Njegova se znanstvena djelatnost proširuje i na spisateljski rad, koji doduše nije obiman, ali zato stručan i precizan. Članci, koje objavljuje u Obnovljenom životu, Filozofskim istraživanjima te raznim zbiricama, odlikuju se preciznošću i konciznošću. Oni su redovito plod aktivnog sudjelovanja na raznim znanstvenim, filozofskim i teološkim, simpozijima u nas i u inozemstvu. Tako je obrađivao teme: Boškovićeve razlozi protiv Leibnizova načela dovoljnog razloga (objavljena u zbirci: Filozofija znanosti Ruđera Boškovića), Josip Stadler – profesor filozofije i pisac filozofskih udžbenika (u zbirci o Katoličkoj Crkvi u

Bosni i Hercegovini u 19. i 20. st.), Pojam i pojava religiozne indiferencije, Teologija i kozmologija I. Kanta (predavanje održano na »Danima Frane Petrića«), Je li ratio seminalis kod Tome Akvinskog znači genetski kod? (predavanje održano na simpoziju Hrvatskog filozofskog društva) i dr. Osim toga, o. Sztrilich je sudjelovao u izradi epochalnog djela Index Thomisticus, što ga je izradio talijanski isusovac p. Roberto Busa (v. o tome njegov prilog u OŽ, br. 2, 1991. str. 272–274).

P. Sztrilich kao malo tko poznaje filozofsku problematiku materijalnog svijeta prirode te razne pokušaje tumačenja svjetske zagonetke, počevši od starogrčkog i srednjovjekovnog nauka o hilemorfizmu, preko teorija relativnosti, termodinamičkih zakona do najnovijih teorija o postanku i ustroju svemira i materije. Šteta što ga je predavalački rad na više ustanova i više predmeta te rad sa studentima toliko zaokupio da nije imao vremena pribilježiti više toga i tiskom objelodaniti mnoge svoje spoznaje.

No p. Sztrilich je unatoč tome našao vremena i za svećeničko djelovanje, propovijedanje i ispovijedanje. Tako je dulje vremena svake nedjelje polazio u Mariju Bistricu pružajući pastoralnu pomoć župniku u tom našem velikom svetištu. Još od vremena studija u Rimu tijekom praznika zamjenjuje jednog njemačkog župnika kako bi on mogao poći na zasluženi godišnji odmor. Posljednjih godina p. Sztrilich okuplja svake godine mađarsku zajednicu vjernika na nedjeljnoj svetoj misi u crkvi sv. Marka u Zagrebu.

Navršivši 70 godina, p. Sztrilich se silom zakona povlači kao aktivni profesor našeg Fakulteta te postaje »professor emeritus«. Vjerujemo međutim, da će nam još niz godina biti na pomoći, bilo kao voditelj filozofskih seminara ili kojim specijalnim predavanjima. Tih, nenametljiv, šutljiv, ali zato pronicav, s posebnim smislom za logičko zaključivanje, što se često pokazalo i u njegovim neobično duhovitim dosjetkama, s istančanim smislom za humor, ali nadasve ozbiljan u izvršenju preuzetih dužnosti, a povrh svega toga skrivena ali osjetno prisutna duhovnost i odanost zvanju, samo su neke odlike koje sada svakako valja istaknuti.